

ת"וב

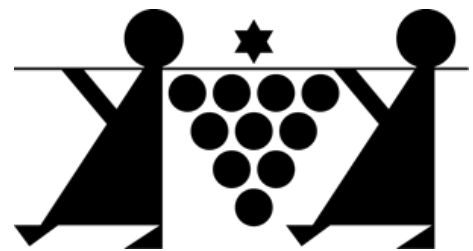
ŠLACH LECHA

5781

25. sivan | 5. červen

Alijot v kostce

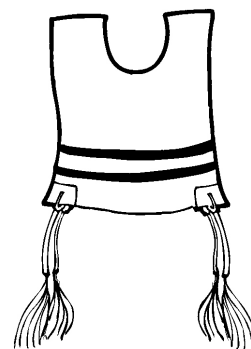
Kohen: Představitelé kmenů si na Mošem vymohli vyslání dvanácti zvědů (MERAGLIM) do Kenaánu. Mezi vyslanými jsou i Jehošua bin Nun a Kalev ben Jefune. **Levi:** Průzkumníci tráví v Izraeli čtyřicet dní v čase vinobraní. Veliké hrozny, které donesli na tyčích jako ukázkou plodů zpět do tábora na poušti, pak sloužily dlouho jako neoficiální státní znak a dnes je využívá izraelské ministrestvo turismu jako své logo, což je v souvislosti s blouděním pouští v podstatě úsměvné. Přesto po

návratu vydají průzkumníci o zemi pomlouvačnou zprávu (tedy jen deset z nich, ne Jehošua a Kalev), ve které označili Izrael za zemi, která požírá své vlastní obyvatele. Stalo se tak devátého avu, v nejčernější den židovského kalendáře. Následoval pokus lidu o návrat do Egypta. **Šliši:** Jehošua a Kalev se snaží napravit situaci a ubezpečují národ o Boží všemohoucnosti. Národ reptá, Bůh chce vytvořit vyvolený národ pouze z Mošeho potomků. Moše prosí za celý národ. **Revii:** Bůh zakazuje všem mužům starším dvaceti let vstup do Izraele a nařizuje 40 let putování pouští. Výjimku mají Levité, Kalev a Jehošua. Smrt deseti zvědů. Pokus o nepovolený vstup do Izraele končí vojenskou pohromou. Příkazy o obětech po vstupu do Izraele. **Chamiši:** Popisy moučné oběti MINCHA a nálevní oběti NESECH. **Šiši:** CHALA – příkaz oddělovat určitý díl z těsta. Chléb je základním lidským pokrmem a oddělením chaly naznačujeme, že jsme schopni i do základních fyzických potřeb vnést duchovní rozměr. Je zajímavé, že právě chalu nařídili rabíni oddělovat jako stálou připomínku chrámu (další připomínkou chrámu je mytí rukou před jídlem chleba), a to dokonce i mimo Izrael. Chala se původně dávala kněžím. Oběť CHATAT pro případ, že omylem zhřeší celá obec, včetně jejích elit – jako zřejmá narážka na hřích průzkumníků. **Švii:** Oběť za hřích jednotlivce. Trest za úmyslný hřích. Příběh o ukamenování muže, který úmyslně porušil šabat. Příkaz CICIT, který dnes tvoří třetí odstavec modlitby Šma Jisrael. CICIT jsou podle Tóry trásně v rozích čtyřcípého oděvu, jedna tráseň v každém rohu má být modré barvy (TCHELET). Protože nejsou čtyřcípé oděvy již pár set let v módě, doporučují rabíni oblékat TALIT, abychom mohli i dnes příkaz cicit plnit. **Haftara** (Jehošua 2:1-24): Průzkum Jericha těsně před vstupem do Kenaánu.

Rav Sacks: Cicit

Sidra Šlach lecha končí odstavcem o CICIT, což jsou třásně v rozích čtyřcípých oděvů, které mají být trvalou připomínkou Božích příkazů. Cicit jsou tak důležité, že se staly součástí modlitby Šma Jisrael, která je obvykle považována za vyznání židovské víry.

Můj učitel, rav Nachum Rabinovitch, jednou v souvislosti s cicit zmínil pozoruhodnou zajímavost. Na jednu stranu je rabíni považují za tak důležité, že říkají: „MICVAT CICIT vyváží všechny ostatní příkazy Tóry,“ na druhou stranu ale neexistuje žádná povinnost cicit nosit. Jejich nošení je nutné jen v případě, že se obléknete do čtyřcípého oděvu. Rambam píše, že „zbožní se nemají tomuto příkazu vyhýbat“. Cicit tedy jsou důležité, hodné pozornosti, ale v zásadě dobrovolné. Proč? Proč nejsou cicit stejně povinné jako například tfilin?

Další zajímavostí spojenou s příkazem o cicit je skutečnost, že se v průběhu staletí vyvinuly dva způsoby jeho plnění. Jeden v podobě velkého „pláště“, který nosíme jako svršek při modlitbách (TALIT GADOL) a druhý v podobě jakéhosi nátělníku, který nosíme pod oblečením po celý den (TALIT KATAN). A nejenže nosíme dva typy talitů, také nad nimi říkáme dvě různá požehnání. Co k tomu vede?

Stručně se dá říct, že existují dva typy oděvů. Do jednoho se promítá určitá představa o jeho nositeli. Král, soudce či voják nosí šaty, které v podstatě zakrývají jejich vlastní osobnost a místo ní ukazují „rolí“. Tyto *uniformy* mohou mást. Král v trhanských šatech ztrácí na vznešenosti. A naopak i nezkušený, ale uniformovaný policista získává určitou autoritu. Pak je ovšem ještě druhý typ oděvů. Takové, které nosíme, když jsme sami sebou.

Cicit tak velmi zajímavým způsobem odrážejí onu známou dualitu judaismu, kde na jedné straně existuje veřejný život, obec a sdílení určitých hodnot a principů napříč „světy a věky“ - společně dodržujeme šabat, kašrut či slavíme svátky. Tuto veřejnou tvář judaismu reprezentuje velký talit, naše židovská uniforma připomínající 613 příkazů.

Kromě toho však máme i své soukromé životy jako jednotliví věřící lidé. Jsou věci, které sdělujeme jen Bohu a nikomu jinému. Máme své touhy, radosti a starosti. Pokud si otvíráme svá srdce, není to veřejný a okázalý akt. Stejně jako malý talit pod oděvem, zůstávají i tyto věci skryty. Ale nejsou o nic méně důležité, o nic méně židovské. Dva způsoby, jakými nosíme cicit, odrážejí dva aspekty židovské spirituality. Dvě dimenze židovské víry – vnější a vnitřní. Podobu, kterou ukazujeme světu, a tvář, kterou zná pouze Bůh.

ŠABAT ZAČÍNÁ 20:47 A KONČÍ 22:15

ZMANIM: TALIT OD 3:30, MINCHA OD 13:41

BONUS: ČTENÍ NA PRÁZDNINY

Třináct principů (úspěšné výchovy) rav Sackse Část první, princip první až osmý

V dnešní době žijeme pod neuvěřitelným tlakem. V práci, doma, ve společnosti – všude jsme doslova bombardováni informacemi a naše schopnost pozornosti klesá. Představte si Darování Tóry v dnešní době. Moše jde nahoru, Bůh k němu hovoří, Moše jde dolů. Pak zase nahoru. Má zůstat na vrcholu hory Sinaj čtyřicet dní... Už slyším, jak lidé Boha prosí: „Nešlo by to darování zkrátit do pár twitů a přidat k němu nějaký obrázek?“ Tlak, který na naše pubertální děti vyvíjejí sociální média je ještě mnohonásobně vyšší. Dospívající děti žijí v roztržitém světě a mají velmi omezený čas, po který se dokáží soustředit. Neustále jim (a nám) pípají zprávy a oznámení... Co tedy máme dělat, pokud chceme být „dobrymi rodiči“. Přirozeně je nejlepší neriskovat a oženit se (či provdat) za budoucího dobrého rodiče, ale to asi není odpověď pro tuto chvíli. A přestože se v následujících principech pokusíme přiblížit k jádru problému, na úvod si dovoluji jednu velmi důležitou odbočku. Jakési vytnutí před závorku. Ano, musíme se snažit inspirovat své děti, ale... musíme jim také dát prostor, aby ony inspirovaly nás. Dejme jim prostor. Čas. A ony to dokáží.

První princip tedy zní: „Dejme dětem prostor, aby nás inspirovaly a ony budou.“

Otec (rabi Sackse) přišel do Anglie jako imigrant z Polska, školu opustil ve čtrnácti letech, protože musel začít pracovat, aby pomohl své chudé rodině. Neměl tedy „hlubší vzdělání“, ani všeobecné, ani židovské. Maminka (rabi Sackse) ukončila svá studia v šestnácti letech, protože tehdy se od židovských dívek více neočekávalo. Přesto spolu vychovali čtyři židovsky (i sekulárně) vzdělané děti a rodina byla a zůstala *frum*, tedy „ortodoxní“, či jak se dnes dost nešťastně říká „praktikující“. Jak se jim to podařilo? Logicky ne tím, co říkali, ale tím, jak se sami chovali. Když šli do synagogy, bylo na nich vidět, že tam jdou rádi. Že se tam cítí „doma“. Maminka připravovala *kiduše*, tatínek byl velmi hrdý na to, že je Židem. V reálném životě neměl otec příliš možností být na něco pyšný, ale jako Žid nesl hlavu vztyčenou. Ve *Šma Jisrael* se učíme, že máme (o slovech Tóry) rozmlouvat a máme je učit své děti. Jak ale můžeme mít nějakou povinnost, když její splnění nezávisí (jen) na nás. Jak můžeme učit děti, pokud ony samy nechtějí? Odpověď nacházíme o dva řádky výše: „A budeš milovat svého Boha.“ Pokud milujeme Boha celým srdcem a celou duší, budou Ho milovat i naše děti. A naopak. U sederové večeře na Pesach zmiňujeme čtyři různé typy dětí – moudré, vzpurné, jednoduché a ty, které se ještě neumí ptát. Kdo je tím vzpurným (či hříšným) synem? Domnívám se, že čtyři sederoví synové ve skutečnosti představují čtyři etapy ve vývoji každého dítěte: nemluvícího batolete, jednoduché děcko, kterému stačí základní vysvětlení, rebelujícího pubertáka a moudrého mladého člověka. Všimli jste si někdy, jak se v Hagadě ptá ten rebelující syn: „K čemu je vám tahle námaha?“ To dítě má pravdu. Chápete, na co se vlastně ptá? Ptá se, k čemu je nám (jeho rodičům) celé to židovství?! My posíláme děcko do židovské školy, ono se tam učí hebrejsky, ono se učí halachu, chumaš, etiku, ale ptá se nás. Nás se ptá, k čemu je nám to naše slavné židovství, když si cestou do práce na prahu bytu sundáme kipu, když si v raději přispíme, než abychom šli do synagogy, když místo modlení drmolíme bez zájmu slova, kterým stěží rozumíme, když sederový večer okleštíme na formalitu a honem se vrhneme na macesy... Ono ví, k čemu má být židovství, a tak se ptá nás. A jakou odpověď nabízí Hagada? Máme mu odpovědět: „Toto Bůh učinil mně, když mě vyváděl z Egypta.“ Pokud chceme, aby naše děti měly rády *jidiškajt*, musíme jim ukázat a dokázat, že ho máme také rádi.

Toto je druhý princip: Ukažte svým dětem, že vy Bohu sloužíte radostně a upřímně.

Z Tóry dobře víme, proč si Bůh vybral Noacha. Protože Noach byl muž spravedlivý. Víme, proč si vybral Mošeho, protože známe příběhy, v nichž se Moše vyjevuje jako niterný vůdce a soudce. Ale nikde se nedočítáme nic o Avrahamově mládí. Poprvé se s ním setkáváme až jako se sedmdesátiletým mužem, který má opustit vše, co má, a odejít do země, kterou nezná. Proč ale právě Avraham? Nevíme. Jen jednou jedinkrát Tóra v Avrahamově případě nabídne náznak. Bůh o něm říká: „Protože vím, že povede své děti Boží cestou...“ Avraham tedy nebyl vybrán jako spravedlivý muž, ani jako vůdce nebo soudce, ale jako *rodič*. To také naznačuje jeho jméno, AV-RAM znamená vlivný *otec*, AV-RAHAM *otec* mnohých národů.

Všimněme si ještě, jak ta klíčová věta v Tóře pokračuje: „...povede své děti Boží cestou práva a spravedlnosti.“ Jinými slovy řečeno Tóra neočekává, že se každé vaše dítě stane velkým učencem a bude znát celou Mišnu nazpaměť, že bude objevovat *chiduse* a trávit hodiny nad Talmudem (ačkoliv v to můžete doufat). Tóra předpokládá, že se od vás vaše dítě naučí morálním principům, že se od vás naučí základní etice. Ne v teorii, ale v praxi. Tím, že uvidí, jak se těmito principy sami řídíte. Když uvidí, jak vás samé život podle Tóry a halachy povznáší, inspiruje a dělá z vás vzor pro ostatní. Je jasné, že fakta, která děti učíte, jsou také důležitá, ale hlavní je morální integrita, která vás provází životem.

Třetí pravidlo: „Ukažte dětem na vlastním příkladu morální principy, kterých se mají v životě držet.“

Z Tóry dobře známe příběh o průzkumnících, které Moše vyslal na výzvědy do Zaslíbené země a kteří, když se vrátili z výpravy zcela zdrcení, demoralizovali celý národ. Průzkumníci viděli opevněná města, nedobytné hradby a obry, proti nimž si připadali jako luční kobylky. Raši nás ale upozorňuje na hluboký omyl průzkumníků. Ti se mylně domnívali, že pokud bydlí Kenaánci v městech s pevnými a vysokými hradbami, musí být strašlivě silní. Pravdou je ale opak. Podle Rašiho je dokladem síly a sebevědomí život v otevřených (tedy neopevněných) městech a za vysoké hradby se musí ukrýt jen ten, kdo je jinak slabý. Stejně je to s námi a výchovou našich dětí. Často se mylně domníváme, že musíme děti ukrýt za vysoké zdi, odepřít jim kontakt s okolním světem, protože podléháme klamu, že jen za pevnými hradbami vyrostou silné děti. Je ale dávno zjištěnou pravdou, že život za vysokou zdí není známkou síly, ale slabosti. Je možné žít v otevřeném prostoru, znalost cizích názorů neumenšuje naše židovství. Mezi vědou (která popisuje stav světa, který Bůh stvořil) a Tórou (která se zabývá Božím oslovením člověka) není rozporu.

Čtvrté pravidlo zní: „Nesnažte se zavírat děti před okolním světem za vysoké hradby ghetta.“

Rav Avraham Šapira kdysi vyprávěl zajímavý příběh o dvou velikánech světa Tóry, kteří žili v devatenáctém století. Děti jednoho z nich zůstaly věrní tradici a děti druhého z nich se od judaismu odklonily a vzdálily. Podle rav Šapiry to mělo co do činění s průběhem třetí šabatové hostiny. Jeden rabín při třetí hostině vykládal zajímavý dvar Tora, druhý při ní zpíval. Tipněte si, čí děti zůstaly tradici věrné. Není to těžké. Samozřejmě děti toho, který při hostině zpíval.

Nemyslete si, že je judaismus jen o rozumu. Je i o emocích a hudba je jazykem emocí. Když Židé přešli přes Rákosové moře, nesedli si ke stolu, aby nastudovali novou mišnu nebo se přeli o komplikovanou talmudickou otázku. Zpívali. Král David sepsal knihu písní (Žalmů). Šalomoun sepsal Píseň písní. I Moše na závěr svého života shromáždil syny Izraele a pověřil je posledním příkazem: „Sepište tuto píseň.“ Po generace máme každý povinnost podílet se na psaní Tóry, protože Moše dobře věděl, že nestačí mít Tóru sepsanou našimi rodiči. Proč ale nazýval Moše Tóru *písní*? Protože zatímco je řeč doménou rozumu, píseň je jazykem duše. Naplňte své domovy písněmi, vřelostí a emocemi.

Páté pravidlo zní: „Nechte své židovství zpívat a vaše děti ho budou zpívat také.“

Co je to vlastně židovská výchova? Mnoho lidí si plete dva pojmy. Učení a vzdělávání se v židovství vyjadřuje pojmem *Talmud Tora*, čímž se myslí studium textů s učitelem, poslech, četba. Výchovu nazýváme *Chinuch*. Raši toto slovo vnímá jako „uvedení v činnost“, „uvedení do funkce“, „uvedení do procesu“. Proto existuje CHANUKAT HAMIZBEACH – zasvěcení oltáře, tedy jeho uvedení do provozu, nebo CHANUKAT HABAJIT – zprovoznění nového bytu. Chinuch je tedy zaučení provozem, praktická výuka, učení konáním, praxí. Chceme-li děti vychovat v duchu judaismu, musíme je naučit dělat věci tak, jak se podle tradice dělat mají. Ne aby je znaly, ale aby je dělaly. Zatímco formální studium judaismu (Talmud Tora) formuje dětský mozek a myšlení, jsou to spíše neformální cesty, co ovlivňuje emoce dětí (a nejen dětí). Je to okruh kamarádů a přátel, jsou to odpolední kroužky, společné zážitky, mládežnické skupiny a letní tábory. Často platí, že minuty přestávek jsou ve škole důležitější, než hodiny výuky. Emoce jsou garantem toho, že naše děti zůstanou věrné a hrdé na své židovství. Takže si vyhrňme rukávy.

Šesté pravidlo tedy zní: „Židovství nepředáte jen čtením knih, je třeba vstát a konat.“

Existuje kontroverzní označení „moderní ortodoxie“. Proč kontroverzní? Protože si musíme upřímně ujasnit, že v žádném případě neplatí rovnítko mezi *moderním* a *dobrym*. A to i přesto, že většina „nových“ a tedy

„moderních“ věci je dobrá. Ale jiné nejsou. Moderní přístupy jdou v mnohých případech proti principům judaismu. Od chápání morálky, cudnosti, rodiny, věrnosti, sexuality. Jdou proti klíčovým hodnotám judaismu. Jinými slovy se musíme umět postavit k současnému světu s jistým odstupem, být schopní říct: „Toto je dobré a toto není.“ Musíme mít odvahu učinit občas jeden či dva kroky zpět, sami kvůli sobě a hlavně s ohledem na naše děti.

Tóra nás to učí už na samém počátku svého příběhu, v době, kdy se od sebe oddělili Avraham a Lot. Avraham žil svůj vlastní život v jakémsi *splendid isolation*. Pomáhal svým sousedům, ale zůstal sám sebou. Lot se na rozdíl od něj zcela asimiloval. A který z nich byl váženější? Kdo z nich byl okolím uznávanější? O Lotovi říkali jeho sodomští spoluobčané: „Přišel mezi nás nějaký cizinec. Kdo to je a odkud bere právo nás soudit?“ (Ve své podstatě jde o první antisemitskou poznámku v historii lidstva.) O Avrahamovi ale jeho chitejší sousedé říkali: „Jsi mezi námi kníže, Boží prorok.“

Nežidé si neváží Židů, kteří si neváží svého židovství. Chcete, aby si vás jiní vážili? Buďte hrdí na své tradice. Jsou lidé, kteří slepě dodržují tradice, protože „tak to vždycky bylo“. A jsou lidé, kteří vždy půjdou raději s davem. Ale pak jsou také lidé, kteří se řídí svým vnitřním morálním kompasem a je těžké je svést z cesty. Těmito lidmi se snažme být. Taková je autentická židovská tradice.

Sedmé pravidlo: „Vaše děti mohou být součástí moderního světa, ale ať si od něj udržují rozumný odstup.“

Vše je relativní, i čas. Doba, po kterou dokážeme udržet pozornost, se neustále zkracuje. Jak dlouho se naše děti dokáží koncentrovat v době Twitteru, Instagramu a Snapchatu? Já sám, říká rav Sacks, to pozoruji drahnou dobu. Kdysi jsem dělal promluvy do BBC a každá ta *myšlenka týdne* trvala tři minuty. Pak mi oznámili, že tři minuty jsou moc dlouhé a vysílání se zkrátilo na dvě minuty čtyřicet pět vteřin. A to bylo před patnácti lety. Nyní se podobný program vysílá v délce třiceti vteřin.

Je skutečným paradoxem, že právě osoby stojící za moderními technologiemi s jejich urychlovacími efekty, Bill Gates, Mark Zuckerman, Larry Page, Sergei Brin nebo Jeff Bezos, jsou extrémně cílevědomí a vytrvalí. Kdybyste před třiceti lety někomu tvrdili, že zásadně změníte svět sestrojením kódu, který umožní rychlé a přesné vyhledávání na internetu, nebo že spustíte obchodní revoluci tím, že si otevřete virtuální knihkupectví, do kterého ani nebude možné vstoupit a prolistovat si nabízené knihy, každý by se vám vysmál. A výše uvedení měli tyto sny a věnovali se jim usilovně po dlouhá léta.

Vezměme si z nich poučení. Dívejme se daleko dopředu. Walter Mischel, židovský psycholog, kdysi zveřejnil svůj slavný „Marshmallow test“. V něm sledovat čtyřleté děti, kterým nabídl jeden bonbon (marshmallow) a řekl jim: „Můžeš si ho sníst hned, ale když vydržíš dvacet minut, dostaneš ne jeden, ale dva bonbony.“ Je fascinující sledovat děti, jak svádí svůj vnitřní boj. Některé to vzdají, jiné se usilovně přemáhají. Co je ale mnohem zajímavější (a zjistilo se to až s velkým časovým odstupem), existuje zřetelná souvislost mezi schopností ovládnout svou chuť na bonbon a úspěchem ve škole, u maturity, na vysoké i v manželství.

Když se podíváme do Tóry, zjistíme, že každá z šest set třinácti *micvot* (maso-mléko, sexuální pravidla atd.) je vlastně tréninkem vůle, sebedisciplíny, sebekontroly. Nelitujte tedy času, po který děti učíte *micvot*, protože je tím připravujete na šťastný, smysluplný a požehnaný život.

Osmé pravidlo tedy zní: „Učte děti sebekázni a plánujte dlouho dopředu.“

Všechny principy naleznete v anglickém originále zde:

<https://rabbisacks.org/being-an-inspired-parent/>

